

EDITIE

Bodem+

4 Convenant Bodem is getekend. Wat nu?

6 CityChlor: Europese samenwerking in stadscentra

8 Zandwinputten: verondiepen is maatwerk

12 Ondernemers positief kritisch over MIA en VAMIL

Haye Folkertsma, gemeente Utrecht, over CityChlor:

'Buitengewoon interessant om te zien hoe andere partijen in Europa zo'n project opzetten'

Convenant getekend!

Henk van Zoelen

Drie ministeries, het IPO, de VNG en de Unie van waterschappen ondertekenden 10 juli het bodemontwikkelingsconvenant. Dit gebeurde onder begeleiding van het Bodemlied in de Moorse Tuinen van VROM. Hiermee is de basis bezegeld voor samenwerking en gedeelde verantwoordelijkheid tussen overheden. Direct na de zomervakantie worden de projectgroepen voor de uitvoering gevormd en IPO, VNG en Unie zoeken uit hun gelederen een programmamanager. Bodem+ zorgt voor de nodige ondersteuning van programmamanager en projectteams. Ik ben hier blij mee, want daardoor kunnen we zowel dit programma als ons nieuwe werkprogramma voor 2010-2015 op elkaar laten aansluiten. Het opdrachtgeversoverleg met VROM, IPO, VNG en de Unie als agenda-lid, wordt dan gebruikt om projecten te prioriteren.

De projectleiders werken deels vanuit de nieuwe SenterNovem-vestiging aan de Croeselaan in Utrecht. Jullie zijn hier van harte welkom met jullie vragen of om mee te doen in de kenniscommunity's. In deze uitgave van Bodem+ kun je al lezen wat sommigen van jullie van het convenant en het uitvoeringsprogramma verwachten.

Bodem+ wil rond het thema "kennis" intensiever samenwerken met SKB en SIKB. Daarbij denken we onder meer aan

MANAGEMENTTEAM COMPLEET

Het managementteam van Bodem+ is na het vertrek van Bram Segijn weer compleet. Bram ging over naar het taakveld Kennisoverdracht & Regelgeving, beter bekend als Infomil. Gilbert Boerekamp is in zijn plaats per 1 september benoemd als nieuwe opdrachtmanager. Ik wens jullie veel plezierige contacten en een goede samenwerking met hem.

de invulling van de een "één loketgedachte", waar iedereen met vragen terecht kan. Achter dat ene loket willen we de backoffice, waar de drie partijen hun eigen rol invullen, goed organiseren. Ook denken we aan de uitgave van een gezamenlijke kenniskalender in oktober/november, met een overzicht van het kennisaanbod in het komende jaar. Zo kan rekening worden gehouden met de planning van activiteiten en opleidingen. Verder willen we opleidingen van hogescholen en universiteiten verder helpen versterken. Daarbij onderzoeken we of het instellen van een bodemlectoraat tot een gewenste verbetering leidt.

Ook internationaal zijn we actief, zoals in het Interreg-project CityChlor (zie de pagina's 6 en 7). Genoeg te lezen dus rond en over Bodem+. Ik beveel alle artikelen graag bij jullie aan.

Meld u aan voor ILB

Wilt u in 2010 aan de slag met het Besluit bodemkwaliteit (Bbk)? Meld u dan aan voor de Impuls Lokaal Bodembeheer (ILB)! Hiermee ondersteunt het ministerie van VROM gemeenten en waterschappen bij het ontwikkelen van lokaal of regionaal (water) bodembeleid in het kader van het Bbk. Gemeenten en waterschappen die dit jaar nog niet meedoen aan de ILB, kunnen zich vanaf oktober 2009 opgeven voor deelname in 2010. Aanmelding kan via het Kennisplein Besluit bodemkwaliteit, zie www.bodemplus.nl.

In 2009 deden ruim 350 gemeenten en waterschappen mee aan de ILB. Zij kregen allen ondersteuning van een ILB-adviseur. Over het algemeen werken meerdere gemeenten onderling samen binnen een regioverband. Hiermee hebben de verschillende regio's in 2009 een grote stap gemaakt met de invoering van het Bbk.

Bodem+ verzorgt de toekenning van adviseurs aan gemeenten en waterschappen die hiervoor een aanvraag indienen. Ook milieudiensten die voor gemeenten lokaal

bodembeleid ontwikkelen en andere vormen van regionale samenwerkingsverbanden kunnen van ILB gebruikmaken. De ILB-adviseurs helpen gemeenten, waterschappen en regionale samenwerkingsverbanden bij het invoeren van het Bbk binnen hun regio. Denk bijvoorbeeld aan ondersteuning bij het kiezen tussen generiek en gebiedsspecifiek beleid, het maken van functiekaarten, bodemkwaliteitskaarten en bodembeheerplannen.

Veendam pakt Bbk voortvarend op

De gemeente Veendam pakt het Besluit bodemkwaliteit (Bbk) voortvarend op. Burgemeester en Wethouders zijn onlangs akkoord gegaan met de concept-nota Bodembeheer. In september buigt de gemeenteraad zich hierover. Als deze akkoord gaat, is Veendam de eerste gemeente die over gebiedsspecifiek beleid voor het gehele grondgebied beschikt.

Ben Zuur

De nota Bodembeheer heeft tot doel het hergebruik van grond en baggerspecie te stimuleren en te reguleren. De daarin opgenomen systematiek biedt ruimere mogelijkheden dan het generieke beleid. Ook is deze het referentiekader bij bodemsaneringen. 'In het oude beleid gold alleen het "stand still-beginsel". Als de bodem schoon is, mag er alleen schone grond naar toe. Gebiedsgerichte aanpak maakt maatwerk mogelijk. Dus ruimere normen voor industrieterreinen, maar strengere normen voor kinderspeelplaatsen, moestuinen en scholen. Hier mag alleen schone en gekeurde grond naar toe en geldt een 0-norm voor asbest', vertelt Ben Zuur, beleidsmedewerker Bbk in Veendam. 'Voor twee grote gebieden zijn al nieuwe stoffen meegenomen (barium, kobalt, molybdeen en PCB's). Eigenlijk is dat pas over drie jaar verplicht.'

De provincie Groningen is bij bodemsaneringen echter bevoegd

gezag en blijft daardoor overlegpartner. Op basis van het nieuwe beleid wordt ook gestreefd naar een hoger hergebruikspercentage bij niet-gemeentelijke projecten. Over uiterlijk vijf jaar wordt de nota Bodembeheer geëvalueerd en gekeken of het beleid effectief is gebleken.

Snelle aanpak

'Eigenlijk was het niet de bedoeling om het nieuwe beleid al zo snel op te pakken', legt Zuur uit. 'Maar al snel liep ik tegen een aantal problemen aan met het oude beleid, verwoord in de door mij ontwikkelde nota Bouwstoffenbesluit uit 2001. Veendam ontwikkelt een groot industrieterrein in het buitengebied. De bodem daar is zoals verwacht schoon, maar het terrein ligt te laag en moet worden opgehoogd. Binnen het huidige beleid mag daar alleen schone grond naar toe. Dat is kostenverhogend en niet de bedoeling van het Bbk. Het generieke beleid biedt ons ook geen oplossing.

Ook het ophogen van de kade van A.G. Wildervanckkanaal (provinciaal werk) leverde problemen op. We hebben toen met hulp van een adviesbureau voor de hele gemeente gebiedsspecifiek beleid opgesteld. Dit had haast, omdat de graafmachines al in september op het industrieterrein klaar staan.'

De nota is naar de Inspectie-VROM, het Waterschap, de Provincie, de politie en de omliggende gemeenten gestuurd. De provincie Groningen gebruikt de nota inmiddels om in de beschikking de kwaliteit van de aanvulgrond vast te stellen, zodat deze voldoet aan de omgevingskwaliteit.

DE NOTA STAAT OP WWW.VEENDAM.NL (ONDER BELEIDSTUKKEN).

Convenant Bodemontwikkelingsbeleid en aanpak spoedlocaties: omschakeling van denken

Op 10 juli 2009 is het convenant Bodemontwikkelingsbeleid en aanpak spoedlocaties ondertekend. Daarin hebben de ministeries van VROM, LNV en V&W, IPO, VNG en de Unie van Waterschappen afspraken gemaakt over de verbreding en verdieping van het bodembeleid naar een bodemontwikkelingsbeleid. De ondertekening maakt de weg vrij voor een geheel andere aanpak van het bodembeleid. Een korte toelichting.

Het convenant markeert een omschakeling van denken in problemen en wegnemen van risico's naar denken in kansen. De nadruk komt te liggen op het creatief, innovatief en integraal beheren en gebruiken van de ondergrond. Hiervoor is de samenhang en de samenwerking tussen de energie-, water- en bodemwereld en ruimtelijke ordening van groot belang.

Het convenant kent vier belangrijke aandachtgebieden: decentralisatie,

beleid met de ondergrond, gebiedsgerichte benadering en de aanpak van spoedlocaties.

Decentralisatie

De ondertekening van het convenant zet de verdere decentralisatie in gang van verantwoordelijkheden en uitvoering naar bestuurders van gemeenten, provincies en waterschappen. Het Rijk zal de regie op de uitvoering aan deze partijen overlaten en alleen nog via beleidsinformatie over de voortgang

worden geïnformeerd. In het convenant zijn ook afspraken gemaakt over de overgang naar financiering via een decentralisatie-uitkering in het provincie- en gemeentefonds.

Beleid met ondergrond

Het bodembeleid wordt verbreed naar een beleid met de ondergrond, waarin kansen als ondergronds bouwen, bodemenergie, CO₂- en gasopslag moeten worden benut. De ondergrond moet duurzaam kunnen worden

Wat moet het convenant volgens u bereiken?

'Het convenant Bodem is de opmaat naar een nieuw bodembeleid, met meer verantwoordelijkheid voor gemeenten. Gemeenten, provincies en waterschappen moeten nu inzet en lef tonen. Ze moeten gezamenlijk aan de slag met de uitvoering van de gemaakte afspraken, zodat doelen rond sanering, grondwater en duurzaam gebruik van de ondergrond, mede in het belang van de volksgezondheid, kunnen worden gehaald.'

Sandra Korthuis, lid directieraad VNG

'Ik vind het belangrijk dat door het convenant de betrokkenheid van lokale en regionale bestuurders en ambtenaren bij het bodembeleid wordt vergroot. Dit is noodzakelijk om de verantwoordelijkheid voor het bodem(sanerings)beleid van het Rijk naar de andere overheden over te dragen, zoals is afgesproken in de bestuursakkoorden tussen het Rijk, namens deze de minister van Binnenlandse Zaken, en IPO en VNG.'

Ruud Cino, clustermanager Bodem en gebruik ondergrond, ministerie van VROM

'Een belangrijk resultaat van het convenant is dat partijen nu echt werk moeten gaan maken van het effectueren van de saneringsplicht van artikel 55b Wet bodembescherming. Dit is geregeld in artikel 7.7. Het gaat hier niet alleen om locaties met humane risico's, maar ook om locaties met overige risico's. De saneringsplicht moet waar mogelijk worden geëffectueerd om te bewerkstelligen dat deze locaties vóór 31 december 2015 zijn gesaneerd.'

mr. Frank Warendorf, kantoor Landsadvocaat

'We zijn al een heel eind op de goede weg: vooruitlopend op het convenant is er al hard en vol enthousiasme gewerkt aan de doelstellingen van het convenant. Er is een brede dialoog tot stand gekomen met "nieuwe" bodempartijen. Nu we elkaar gevonden hebben kunnen we met een gezamenlijke drive samen verder.'

Mela Splinter-Dupont, beleidsadviseur Bodem, afdeling Milieu, gemeente Arnhem

gebruikt, maar wel met oog voor de kwetsbaarheid van het bodemstelsel. Daarom wordt er een visie op het duurzaam gebruik van de ondergrond opgesteld en komt er een innovatieprogramma bodemontwikkelingsbeleid om te stimuleren dat de ondergrond op een innovatieve wijze bij ruimtelijke ontwikkelingen wordt betrokken. Partijen starten verder een gezamenlijk onderzoeksprogramma "Kennisagenda van de ondergrond" dat gericht is op strategische en toepassingsgerichte onderwerpen.

Gebiedsgerichte benadering

Er is afgesproken dat grondwaterbeheer wordt verankerd in alle betreffende gemeentelijke en provinciale plannen en visies. Daarnaast wordt een gebiedsgerichte benadering voor bodemverontreiniging met groot-schalige grondwaterverontreiniging bevorderd. De samenhang met het grondwaterbeheer staat hierbij centraal. De gebiedsgerichte benadering wordt van toepassing naast de gevalbenadering of clusteraanpak van de Wet bodembescherming. De benadering maakt het mogelijk

om meerdere, erg omvangrijke en complexe, gevallen van grondwaterverontreiniging aan te pakken.

Aanpak spoedlocaties

De partijen hebben in het convenant afgesproken dat alle humane spoedlocaties (de saneringslocaties met risico's voor de volksgezondheid) in 2015 zijn gesaneerd dan wel beheerst. Eind 2010 is er een totaaloverzicht, waarop staat aangegeven welke maatregelen zijn genomen of zijn voorzien. Ook over de locaties met overige risico's (ecologie en verspreiding) en over gevallen van waterbodemverontreiniging zijn afspraken gemaakt.

Uitvoering

De afspraken uit het convenant worden vertaald in een uitvoeringsprogramma dat in het najaar gereed is. In het programma worden de afspraken uitgewerkt naar concrete actie, benodigde organisatie, planning en trekker. Er wordt een programmamanager aangesteld die samen met een aantal projectleiders de verantwoordelijkheid zal dragen voor de uitvoering van het programma.

Midterm review

Uiterlijk in het najaar van 2011 wordt met behulp van een midterm review vastgesteld of de partijen nog voldoende op schema liggen wat betreft het behalen van de ambities van het convenant. De onderwerpen voor deze tussenbalans worden in het uitvoeringsprogramma opgenomen. De afspraken in het convenant zijn zeker als ambitieus te bestempelen. Wij peilden de reacties van een aantal collega's over hun ambitie ten aanzien van het convenant. Een aantal van deze reacties leest u op deze pagina.

MEER INFORMATIE EN DE LAATSTE STAND VAN ZAKEN VINDT U OP WWW.BODEMCONVENANT.NL. HIER KUNT U OOK HET CONVENANT – INTEGRAAL – DOWNLOADEN.

'We kunnen nu binnen bodemsaneringsland eindelijk tot concrete acties overgaan (en sommigen deden dat natuurlijk al). Zo zijn de vereiste inspanningen ten aanzien van humane spoedlocaties helder en in tijd geformuleerd. Daarnaast is het winst om als waterspoor en bodemspoor één taal te gaan spreken.'
Frank Lonnee, senior beleidsmedewerker Bodemstrategie, provincie Limburg

'Grondwaterbeheer en waterbodembeheer nemen in belang toe. Van ouds baggeren waterschappen hun watergangen. Het Bodemconvenant borgt de rijksfinanciering van de waterbodemsanering. En het beheer van ondiep grondwater gaat volgend jaar over van provincies naar de waterschappen. Een nieuwe taak waarmee de waterschappen bijdragen aan integraal kwantitatief en kwalitatief (grond)waterbeheer. Waterbeheer op goede gronden dus!'
mr.drs. Peter Glas, vice-voorzitter, Unie van Waterschappen

'Er wordt nu tussen de contractpartijen een focus op de ondergrond gedeeld, waar we elkaar de komende jaren aan kunnen houden. Daardoor worden volgens mij "ondergrondse" zaken ook daadwerkelijk duurzaam met elkaar verbonden. Ik ga er voor!'
Theo Rietkerk, gedeputeerde van Ruimte, Wonen en Milieu, provincie Overijssel

'Het bedrijfsleven speelt organisatorisch en financieel een belangrijke rol bij het oplossen van de historische bodemproblemen op bedrijfsterrinen. De betrokken bedrijven dragen tenslotte het merendeel van de kosten! Een optimale samenwerking tussen de bevoegde overheden en het bedrijfsleven is noodzakelijk om tot haalbare, pragmatische en aanvaardbare oplossingen te komen. Speciaal met dit doel zijn Bodemcentrum en Stichting Bosatex opgericht. Bodemcentrum heeft inmiddels de nodige ervaring bij het uitvoeren van projecten. Bevoegde overheden: benut deze oplossingsmogelijkheden!'
Ad Bakermans, directeur stichting Bodemcentrum

CityChlor: Europese samenwerking naar onderzoek en sanering in stadscentra

De gemeente Utrecht doet mee met het Europees project CityChlor, een samenwerking met partners uit Duitsland, Frankrijk, België en Nederland. CityChlor wil onderzoek en sanering van gechloreerde verontreiniging in stedelijke gebieden integraal aanpakken.

De deelnemers bekijken daarom niet alleen de technische aspecten, maar juist ook beleid, communicatie, socio-economische zaken en organisatie rond de sanering. Het project start in november en loopt tot en met april 2013. Bodem+ verzorgt onder meer de communicatie.

CityChlor staat voor "Tackling urban soil and groundwater contamination caused by chlorinated solvents". CityChlor pakt gechloreerde verontreinigingen in binnenstedelijke gebieden op Europees niveau aan. Het project wordt uitgevoerd onder het Interreg IV-B Noordwest Europa programma en staat onder leiding van de Openbare Vlaamse Afvalstoffenmaatschappij (OVAM). Bodem+ is partner voor kennis en inhoud en verzorgt daarnaast de communicatie.

'HET PROJECT HEEFT OOK EEN ECONOMISCHE MEERWAARDE VOOR DE PRIVATE MARKT'

Dichtbevolkte gebieden in Noord West Europa kampen met problemen door verontreiniging met gechloreerde oplosmiddelen (zogenoemde VOCI's). 'Deze verontreinigingen zijn vaak veroorzaakt door kleine, niet kapitaalcrachtige bedrijven, zoals wasserijen en drukkerijen. Door de binnenstedelijke infrastructuur en de overlap van verschillende verontreinigingen zijn ze vaak moeilijk in kaart te brengen en te saneren. Bovendien worden er bij gedeeltelijke natuurlijke afbraak tussenproducten gevormd die nog giftiger en mobieler zijn. Sanering van dit type verontreiniging is complex en vraagt veel kennis van

bodemprocessen', vertelt adviseur Jan Frank Mars van Bodem+.

Gezamenlijke oplossing

OVAM, de Vlaamse steden Gent en Mortsel, Stuttgart en ITVA (Duitsland), ADEME en INERIS (Frankrijk) en de gemeente Utrecht en Bodem+ hebben daarom in CityChlor de handen ineengeslagen om gezamenlijke oplossingen voor deze problematiek te vinden. 'Het doel is vooral om van elkaar te leren. Daarom komen we regelmatig samen en worden er regelmatig workshops gehouden', aldus projectcoördinator Bert Van Goidsenhoven van OVAM.

OVAM begeleidt een aantal proefprojecten in Kortrijk, Herk-de-Stad, Gent en Mortsel. Van Goidsenhoven: 'We gaan daar een aantal nieuwe saneringstechnieken testen en toepassen. Tegelijkertijd kijken we naar de ervaringen met andere saneringstechnieken in bijvoorbeeld Nederland en Duitsland. De stedelijke omgeving zorgt er ook voor dat je oog moet hebben voor de mogelijke risico's voor de woonomgeving en goed moet communiceren naar alle betrokkenen. We willen daarom niet alleen technische kennis delen, maar ook richtlijnen uitwerken voor het omgaan met organisatorische en socio-economische aspecten en met communicatie. Wie draait voor de

saneringskosten op? Hoe is de verdeelsleutel daarvoor? Hoe voorkom je dat de bodemverontreiniging zich verder verspreidt? En hoe kun je het beste de omwonenden informeren over de vaak langdurige bodemsanering die nodig is en de eventuele gevolgen daarvan voor de omgeving? Uiteindelijk moet dit leiden tot een verbetering van de kwaliteit van de bodem, het grondwater, een duurzamere ruimtelijke stadsplanning en een verbetering van de omgevingskwaliteit. Ik vind het overigens een hele eer om dit project binnen te halen en te coördineren. Het project heeft ook een economische meerwaarde voor de private markt, omdat we gedurende de looptijd van 3,5 jaar ook zeker opdrachten aan het bedrijfsleven verstrekken. Bovendien vergemakkelijkt een geharmoniseerde aanpak tussen de regio's de internationalisering van de markt voor milieu-aannemers en ingenieursbureaus.'

Nederlandse proeftuin

In Nederland is het stationsgebied Utrecht proeftuin van het CityChlor-project. Hier wordt de komende jaren een aantal pilots uitgevoerd. Daarbij wordt onder meer gekeken naar de financiële voordelen van een gebiedsgerichte aanpak. Ook komen er metingen naar de effectiviteit van Warmte-Koudeopslag als saneringstechniek en is er aandacht voor

WAT IS INTERREG?

Landen van de Europese Unie willen dat hun ruimte zich duurzaam en kwalitatief aantrekkelijk verbetert. Daarvoor is Interreg opgezet, een initiatief dat subsidies verleent aan creatieve, vernieuwende projecten op het gebied van Europese samenwerking aan duurzame ruimtelijke en regionale ontwikkeling. Interreg, ook wel bekend als "Europese Territoriale Samenwerking" is gericht op drie verschillende vormen van samenwerking: Grensoverschrijdende samenwerking (Interreg A), Transnationale samenwerking (Interreg B) en Interregionale samenwerking (Interreg C). Projecten worden uitgevoerd door partners uit minstens twee verschillende landen. Zij kunnen 50 tot 75 procent van de kosten vergoed krijgen door de Europese Unie. Dit geld komt uit het Europees fonds voor de regionale ontwikkeling (EFRO). Het Rijk draagt in bepaalde gevallen bij aan Interreg-projecten. VROM is verantwoordelijk voor de coördinatie binnen Nederland van een groot deel van Interreg. Het ministerie van Economische Zaken coördineert het deel dat specifiek de samenwerking binnen grensregio's betreft.

monitoring en communicatie met de omwonenden.

Senior adviseur Haye Folkertsma van de gemeente Utrecht over de aansluiting bij het Europese project: 'Het stationsgebied is een heel groot omvangrijk bouwproject dat midden in de stad ligt. We lopen daarbij op verschillende plekken tegen bodemverontreiniging aan. Dat belemmert in feite de bouwplannen die we voor dit gebied voor ogen hebben.

Tegelijkertijd willen we ook graag de mogelijkheden voor Warmte-Koudeopslag benutten. Die combinatie heeft ertoe geleid dat we het probleem in één keer goed willen aanpakken,

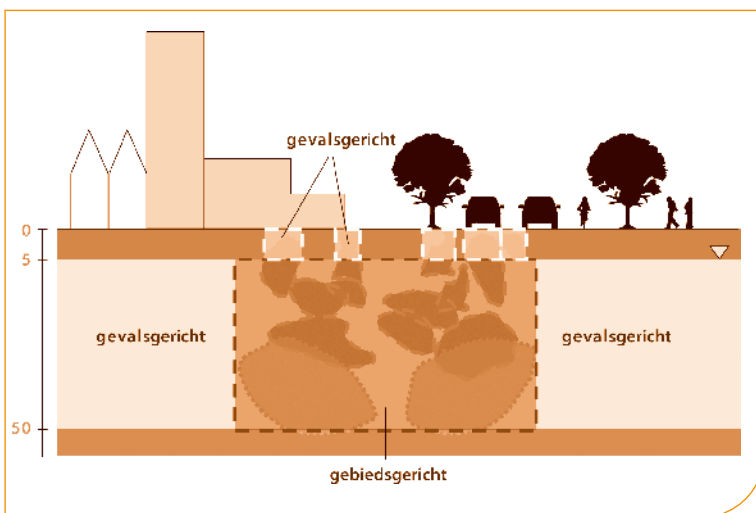
zonder dat we op allerlei lokale incidenten moeten ingaan. Dat willen we doen door gebruik te maken van de zogenoemde biowasmachine, een combinatie van gebiedsgerichte inzet van saneringstechnieken met Warmte-Koudeopslag. Door warm en koud grondwater in de bodem te laten circuleren, zorg je ervoor dat de WKO een stimulerend effect heeft op de biologische afbraak van de bodemvervuiling.'

Geen standaardoplossing

Hij vervolgt: 'Die combinatie van WKO en biologische afbraak is nieuw, zeker op deze schaalgrootte. De nieuwe techniek brengt ook nog een aantal

andere vragen met zich mee: hoe betrekken we alle partijen bij het project? Hoe zorgen we ervoor dat alle verschillende WKO-installaties aan elkaar worden gekoppeld om het beoogde resultaat te bereiken? Hoe meten we de resultaten? Hoe kunnen we ervoor zorgen dat de bouwactiviteiten tijdens de sanering kunnen doorgaan? Hoe verdelen we de kosten? Vaak is niet meer te achterhalen wie voor de verontreiniging aansprakelijk is. En hoe communiceren we hierover met alle belanghebbenden? Omdat het hier om een nieuwe techniek gaat, is daar nog geen standaardoplossing voor. Daarom is het buitengewoon interessant voor ons om te kijken hoe andere partijen in Europa zo'n project opzetten. Hoewel de techniek die men daar gebruikt anders is, is de aanpak van het saneringsprobleem overal hetzelfde: hoe ga je met de regelgeving om? Hoe communiceer je met de omwonenden en andere betrokkenen over de aanpak en het eventuele risico dat zij lopen? Samenwerken verdiept je kennis en kan nieuwe inzichten opleveren die we weer in Utrecht kunnen toepassen. Goed voor de stad, maar ook leuk en leerzaam voor alle betrokkenen.'

MEER INFORMATIE VINDT U OP DE WEBSITE
WWW.NWEUROPE.EU

De werking van een biowasmachine

Werkgroep Zandwinplassen van start:

‘Verondiepen is maatwerk’

De werkgroep Zandwinplassen is in juni gestart met de verdere uitwerking van het advies van de commissie-Verheijen. Deze commissie adviseerde in juni 2009 dat lokale omstandigheden doorslaggevend moeten zijn bij het toepassen van licht verontreinigde grond en baggerspecie in zandwinplassen. De werkgroep gaat het advies nu vertalen naar de praktijk. In oktober moeten onder meer een handreiking en een voorstel voor prioritering klaar zijn.

De commissie-Verheijen deed in opdracht van minister Cramer van VROM en staatssecretaris Huizinga van Verkeer en Waterstaat onderzoek naar een veilige en verantwoorde toepassing van grond en baggerspecie in voormalige zandwinplassen. Aanleiding was de maatschappelijke onrust bij burgers over vermeende misstanden bij enkele plassen. Omwonenden maakten zich zorgen over de grondwaterkwaliteit en de manier waarop het bevoegd gezag handhaving en toezicht regelde. De commissie oordeelde dat de bestaande algemene regels een goede basis zijn voor het verondiepen van zandwinplassen met grond en baggerspecie. Tegelijkertijd moeten lokale

omstandigheden beslissend zijn voor de manier waarop dat kan gebeuren en eventuele voorzieningen daarvoor. ‘Zeker als er sprake is van kwetsbare objecten in de buurt van de zandwinplassen zijn aanvullende regels nodig’, vertelt Peter Leenders, senior adviseur bij Gemeentewerken Rotterdam.

PuttenWijzer

Leenders was op persoonlijke titel lid van de commissie-Verheijen. Nu is hij namens het StuurGroep Uitvoerende Grondbranches (SGUG) lid van de werkgroep Zandwinplassen die het advies gaat vertalen naar praktijk. Deze werkgroep bestaat uit vertegenwoordigers van provincies, gemeenten, waterschappen en het bedrijfsleven en staat onder voorzitterschap van Tommy Bolleboom van Bodem+. Bodem+ bracht de verschillende partijen bij elkaar om tot gezamenlijke oplossingen te komen en uitvoering te geven aan het advies van de commissie. ‘Wij stellen onder meer een handreiking op, waarin staat hoe je met die situaties moet omgaan. Het moet een document zijn dat bruikbaar is voor alle betrokkenen, dus zowel voor het bevoegd gezag, als grondeigenaren, omwonenden en initiatiefnemers. Het document heeft de werktitel “PuttenWijzer” gekregen. Ook willen we een overzicht opstellen van best practices, waar volgens ons al op een goede manier met betrokkenen wordt samengewerkt. Samen met provincies bekijken we hoe het verondiepen van zandwinplassen kan worden geprioriteerd en volgens welke criteria dat kan. De commissie-Verheijen gaf aan dat de provincies hierbij de regie kunnen voeren.’

Volgens Leenders moet niet de vraag centraal staan in welke plas je de meeste grond of bagger kwijt kunt, maar juist de vraag waar de grootste behoefte is om de functie van een plas te veranderen. ‘Verondiepen moet een gewenste functie hebben, anders kun je niet van een nuttige toepassing spreken. Dat is voorwaarde voor het

Voor het verondiepen moet een inrichtingsplan op maat worden gemaakt.

verondiepen van zandwinputten met grond en bagger volgens het Besluit bodemkwaliteit. Bij een gewenste functie heb je het niet alleen over een verbetering van de ecologische- en natuurwaarde van een plas. De hele omgeving moet er beter van worden, ook de omwonenden. Er moet dus voor het verondiepen plaatsvinden, een inrichtingsplan zijn waarin ook de omgeving wordt beschouwd. Op die manier kun je samen met betrokkenen afspreken wat je wel en niet wilt met die plas. Ook moet duidelijk zijn hoeveel grond en bagger gebruikt mogen worden. Deze manier van benaderen zorgt tegelijkertijd voor meer draagvlak bij de omwonenden.'

Heldere richtlijnen

De grondbranches zijn bij de werkgroep betrokken, omdat ze zelf ook graag helderheid over de richtlijnen willen hebben. 'Wij hebben veel kennis in huis over de kwaliteit van grond en bagger en de manier waarop je die vaststelt en borgt, maar ook kennis over de manier waarop je verondiepingen uitvoert. Wij hechten veel waarde aan de kwaliteitsborging van de materialen. Wat ons betreft worden verondiepingen van zandwinputten alleen door erkende, gecertificeerde bedrijven uitgevoerd. Dat draagt bij aan het vertrouwen bij omwonenden', aldus Leenders.

'MAAK HELDER WAAR BEWONERS MET VRAGEN EN KLACHTEN TERECHTKUNNEN'

'Van ons mogen het toezicht en de handhaving nog gericht plaatsvinden. Omwonenden maken zich vaak meer zorgen over wat er in een weekend en 's avonds laat eventueel kan worden bijgestort, dan over een wel of niet volledig ingevuld formulier. En tenslotte: zorg voor een consistent beleid. Een deel van de commotie van het afgelopen jaar ontstond omdat bewoners van het kastje naar de muur werden gestuurd, vooral als het ging om de verantwoordelijkheid voor de grondwaterkwaliteit. Bewoners die met vragen bij het waterschap kwamen, werden naar de provincie verwezen en bij de provincie weer naar de gemeente. Maak helder waar bewoners met vragen en klachten terecht kunnen. Zeg duidelijk waarvoor je als bestuurder wel of niet verantwoordelijk bent. Dat is ook voor ons van belang, omdat wij graag weten met wie we afspraken kunnen maken. De verschillende rollen, taken en bevoegdheden komen dan ook in de werkgroep aan de orde.'

Wetterskip Fryslân

Ido Bosman, specialist waterbodems bij Wetterskip Fryslân is namens de Unie van Waterschappen lid van de werkgroep Zandwinplassen. Wetterskip Fryslân zorgt met 500 medewerkers voor schoon water, voldoende water en veiligheid in Fryslân. 'Wij hebben sinds 2002 een eigen beleid voor het opvullen van zandwinplassen met baggerspecie. Wij

hebben ervaring opgedaan met de regelgeving daarvoor. Er is door het Dagelijks Bestuur een concept Nota waterbodembeheer vastgesteld voor gebiedsspecifiek beleid met aanwijzing van locaties, waar de waterbodemkwaliteit mag verslechteren om zo het hele beheergebied te kunnen verbeteren. Daarin lopen we voorop.'

Volgens Bosman moeten de landelijke richtlijnen vooral gericht zijn op het vullen met grond. 'Baggerslib ligt redelijk zuurstofloos op een bodem, waardoor er nauwelijks mobiele verontreiniging in aanwezig is. Dat is mogelijk anders met grond. Daarvoor zijn goede afspraken nodig. De handreiking die we nu opstellen moet in ieder geval helder regelen welke plas wel en welke niet mag worden gevuld, hoe een plas gevuld wordt, hoe er gecontroleerd wordt en wie de sturing verzorgt. Dat kan wat mij betreft de waterkwaliteitsbeheerder of de provincie zijn. De regie bij gemeenten leggen, lijkt mij niet verstandig, omdat grond en baggerslib vaak uit een groot gebied afkomstig zijn.'

Vragen burgers

Eind juli was het eerste overleg met burgers die bij zandwinputten betrokken zijn. Een van hen is landschapsarchitect Thomas Jansen. 'Ik ben woordvoerder namens een aantal burgers die betrokken zijn bij zandwinputten in Wijk bij Duurstede en Barneveld. Daarnaast doe ik ook uit maatschappelijke en ideologische redenen aan deze sessies mee: het behoud van schoon water voor toekomstige generaties. Wij zijn door VROM benaderd om aan deze sessies mee te doen. Wat ik ervan verwacht? Dat de regelgeving rond het verondiepen van zandwinputten zo wordt aangepast, dat er een integraal plan van aanpak komt dat rekening houdt met alle betrokkenen. Vandaar dat het van belang is dat ook watersportverenigingen, visverenigingen en de AWN, de Archeologische Werkgroep Nederland erbij betrokken worden.'

Jansen is tot nu toe tevreden over de manier waarop het ministerie de zaken oppakt. 'De meeste bezwaren zijn erkend. Het is goed dat er een werkgroep is opgericht en de eerste verwachtingen zijn hoopvol. De intenties zijn goed, maar zoals in elk proces moet nog blijken op welke wijze dat uitwerkt in het nieuw op te stellen beleid. De werkzaamheden overlaten aan gecertificeerde bedrijven leidt zeker niet vanzelfsprekend tot herstel van burgervertrouwen. Het vraagstuk dient integraal te worden verankerd en afgestemd met en tussen de verschillende overheden en overige deelnemers. Dat was tot op heden onvoldoende het geval.'

MEER WETEN? OP DE WEBSITE VAN BODEM+ VINDT U HET ADVIES VAN DE COMMISSIE EN DE GESTELDE KAMERVragen. BIJ DE HELPDESK KUNT U MET VRAGEN OVER DIT ONDERWERP OF HET BBK TERECHT.

Vraag en antwoord Kwalibo

Is het altijd verboden werk uit te voeren dat in strijd is met het daarvoor geldende normdocument?

Nee, het Besluit bodemkwaliteit (Bbk), artikel 18 lid 2, maakt een uitzondering op dit verbod in lid 1 van dit artikel. Het verbod geldt niet als het afwijken van het normdocument bij wettelijk voorschrift is toegestaan. Daaronder wordt ook een (sanerings)beschikking verstaan. Het bevoegd gezag Wet bodembescherming mag dus bij beschikking bepalen

dat bepaalde BRL-onderdelen niet van toepassing zijn op een bepaalde bodemsanering of deel daarvan. Dat onderdeel kan bijvoorbeeld het toezicht zijn van een milieukundig begeleider op grond van BRL 6000. Overigens kan het bevoegd gezag bij beschikking ook zwaardere eisen opleggen dan in een normdocument zijn gesteld.

Kunnen de aannemer en de milieukundig begeleider van een bodemsanering bij dezelfde organisatie werken?

Ja, dat kan. De wetgever heeft er expliciet voor gekozen de functiescheiding wel verplicht te stellen in de relatie opdrachtgever–milieukundig begeleider, maar niet in de relatie aannemer–milieukundig begeleider. Als dat wel verboden is, wordt “innovatief aanbesteden” (design & construct, turn-key) bij bodemsanering onmogelijk. Een opdrachtgever kan uiteraard contractueel altijd eisen

dat er wel een functiescheiding (aannemer–milieukundig begeleider) is. In de BRL 6000 staat overigens wel dat de verificatie van de milieukundige op onafhankelijke wijze moet plaatsvinden. Ook luidt het advies om geen verificatie te laten plaatsvinden op basis van een zogenoemde “prestatie- of lumpsum”-contract.

Moeten transporteurs/vervoerders van (verontreinigde) grond ook erkend en gecertificeerd zijn?

Nee, overslag en transport van (verontreinigde) grond en/of baggerspecie valt niet onder de certificatie en erkenningsplicht. Meestal moet de lading in het kader van de afvalstoffenregelgeving wel een begeleidingsbrief hebben. Transporteurs zijn op basis van

de Wet milieubeheer wel verplicht zich bij het NIWO te laten registreren op de zogenoemde VIHB-lijst (Vervoerders, Inzamelaars, Handelaars, Bemiddelaars van afvalstoffen). Zie www.senternovem.nl/uitvoeringafvalbeheer.

Moet een evaluatieverslag na sanering door een erkend bedrijf worden opgemaakt? Zo ja, welke bepalingen overtreedt een rapportopsteller die niet erkend is?

Het opstellen van het evaluatierapport valt onder milieukundige begeleiding (BRL SIKB 6000) en moet dus door een erkend bedrijf gebeuren. Milieukundige begeleiding is werk in de zin van artikel 2.1 lid 1 sub h van de Regeling bodemkwaliteit. Lid 2 van deze bepaling beperkt de werkzaamheden tot beschikkingen, gebaseerd op de bepalingen die in artikel 21 lid 2 Besluit bodemkwaliteit zijn genoemd. Hieronder valt onder meer artikel 39c Wbb. Dat artikel regelt de verplichting tot het opstellen van het evaluatieplan (artikel

39b Wbb). De instemming van het bevoegd gezag met het evaluatieplan is een beschikking. Het bevoegd gezag mag het verzoek om instemming met een evaluatieplan niet in behandeling nemen als de opgenomen gegevens in het evaluatieplan niet van een erkende saneerder komen. Daarnaast overtreedt de (niet erkende) milieukundig begeleider artikel 15 van het Besluit bodemkwaliteit. Degene die de gegevens aan het bevoegd gezag (de opdrachtgever van de sanering) aanlevert, overtreedt artikel 22 Besluit bodemkwaliteit.

Waardering voor digitaal platform Bewust Bodemgebruik op LinkedIn

Met de lancering van het digitale platform Bewust Bodemgebruik op LinkedIn is de verbinding van netwerken realiteit en een integrale benadering van de bodem praktijk. Het platform is nu al een succes. En het animo voor deelname neemt toe. Ook buiten de bodemwereld.

Wie is inmiddels niet bekend met LinkedIn, het digitale netwerk voor professionals? De populariteit van het netwerk groeit en het einde van die groei lijkt nog niet in zicht. Steeds meer professionals sluiten zich aan en ontdekken de mogelijkheid snel en informeel hun netwerk te onderhouden of gericht uit te breiden. Precies in die voordelen schuilt het succes van digitale netwerken voor professionals. Reden voor Initiatief Bewust Bodemgebruik om begin dit jaar een eigen platform op LinkedIn te lanceren. LinkedIn maakt immers mogelijk waar het initiatief uiteindelijk om te doen is: netwerken verbinden, ervaring uitwisselen en kennis genereren.

Actief blijven

Doel van de digitale groep Bewust Bodemgebruik is de gevormde netwerken actief te houden. Het initiatief lijkt daarin te slagen. Bovendien participeren ook niet-ingewijden in de bodemwereld. Veel relevante vraagstukken rondom bewust bodemgebruik zijn onderwerp van geanimeerde discussie. Neem de toenemende drukte in de ondergrond en CO₂-opslag in Barendrecht. Of de kernboodschap van het initiatief, de inrichting van stad en land en WKO. Een andere prangende kwestie is: hoe krijgen we studenten in de bodem geïnteresseerd?

Meerwaarde

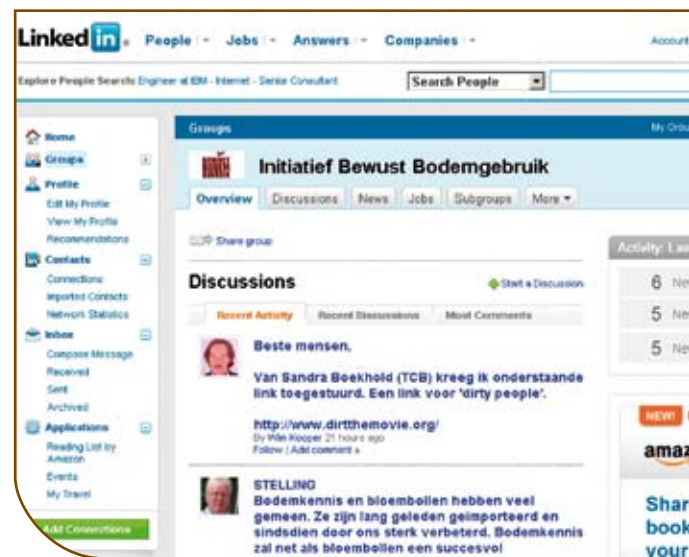
Het initiatief heeft nu ruim een half jaar ervaring met het digitale forum. Het aantal aanmeldingen stijgt. Dat is mooi. Nog mooier is dat de praktijk

laat zien dat de bodemcommunity meer is dan enkel een meningemachine. Een belangrijk punt, vindt Otto Feenstra (NV Afvalzorg Holding): 'Want de inzet van het platform moet zijn dat we onze kennis inzetten om gezamenlijk verder te komen.' Volgens Feenstra is discussie alleen zinvol als die een reëel perspectief biedt op toepassing in beleidsvorming. Op de vraag waarin de toegevoegde waarde van het netwerk nu precies zit heeft ook Tom Smit (Royal Haskoning) wel een antwoord: 'De groep is zodanig van omvang en samenstelling dat je er van alles mee kunt doen. Denk aan het behandelen van strategische vraagstellingen en operationele kwesties. Of aan het digitaal opzetten van brainstormsessies.'

Het platform biedt ook andere voordelen. Zo is het mogelijk snel en gericht kennis te nemen van nieuwsberichten en de laatste ontwikkelingen rondom bodem. Het initiatief heeft een webmaster aangesteld die de actualiteit nauwlettend volgt en zorgt voor een dagelijkse update met relevante, bodemgerelateerde thema's.

Optimistisch

Initiatief Bewust Bodemgebruik is blij met de belangstelling en optimistisch over de toekomst van het platform. Marco Vergeer (Initiatief Bewust Bodemgebruik): 'We mikken op nog meer leden en participatie. Het liefst uit zoveel mogelijk disciplines en sectoren, want dat is goed voor de synergie. En wat goed is voor de synergie, is goed voor de bodem.'

ACTIVITEITEN EN RESULTATEN

Bewust bodemgebruik heeft veel belangstelling van professionals en bodemgebruikers. Ook politiek en bestuur hebben meer oog gekregen voor de sleutelrol die de bodem vervult in bijvoorbeeld het realiseren van klimaatdoelstellingen en het oplossen van het energievraagstuk. Initiatief Bewust Bodemgebruik heeft in 2008 met de Week van de Bodem de aandacht gevestigd en partijen en netwerken verbonden. Met deze impuls heeft het denken over de bodem een belangrijke ontwikkeling doorgemaakt. Ook zijn concrete resultaten geboekt. Zo is mede door het initiatief het sluiten van het covenant bodem in een stroomversnelling terechtgekomen. Ook neemt de bodem een prominenter plek in op de beleidsagenda's van politiek en bestuur.

Om te zorgen dat dat effect niet wegebt, worden dit jaar ambassadeursbijeenkomsten gehouden. Regionale bijeenkomsten richten zich op het verbinden van bodemnetwerken met die in de watersector. En in denktanks wordt vanuit de maatschappelijke organisaties gereflecteerd op het functioneren van het covenant bodem.

Ondernemers positief kritisch over MIA en VAMIL

Steeds meer ondernemers maken gebruik van MIA en VAMIL, overheidssteun op milieuvriendelijke bedrijfsmiddelen voor ondernemers. Bodem+ vroeg twee van hen naar hun ervaringen en tips.

MIA staat voor milieu-investeringsaftrek en is een fiscale aftrekregeling voor ondernemers die in milieuvriendelijke bedrijfsmiddelen investeren. VAMIL staat voor willekeurige afschrijving milieu-investeringen en biedt ondernemers een liquiditeits- en rentevoordeel. SenterNovem is uitvoerder van beide fiscale regelingen.

Overheidssteun versnelt proces

HMVT uit Ede is één van de eerste Nederlandse bedrijven die gebruikmaakt van in-situ bodemsaneringstechnieken en behoort bij de top vijf van in situ-saneerders in ons land. Het

bedrijf wil graag een bijdrage leveren aan een schonere leefomgeving. En waar traditionele technieken te duur of te ontoereikend zijn, past het bedrijf innovatieve, milieuvriendelijke technieken toe. Waar het kan, maakt het bedrijf daarbij gebruik van MIA en VAMIL. Business manager Marco van den Brand is positief over deze overheidssteun: 'Het gaat om zeker drie tot zes projecten per kwartaal. De fiscale regelingen maken het voor ons een stuk gemakkelijker om milieuvriendelijke investeringen te realiseren. Zo hebben we een tijd geleden een chemische oxidatie-installatie voor bodemsaneringstoepassingen gebouwd. Die stap zet je als bedrijf toch een stuk sneller als je financiële steun kunt krijgen.'

Van den Brand is over het algemeen tevreden over de regelingen. 'Wel heb ik begrepen dat de reactietijd op een aanvraag soms wat traag is. En verder nog een tip: misschien kan er ook fiscaal voordeel worden verstrekt op onderwerpen die een relatie hebben met het zo energiezuinig mogelijk inrichten van je saneringsinstallatie. Soms heb je namelijk klassieke systemen nodig bij bodemsaneringen.'

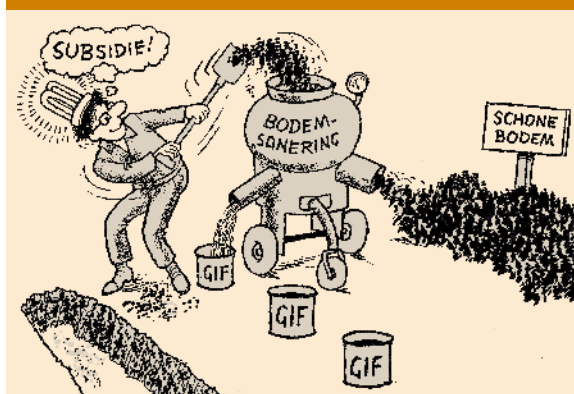
Als je die zodanig ontwerpt dat ze op alternatieve energiebronnen als wind- of zonne-energie werken, of zo min mogelijk CO₂ produceren, zou dat volgens mij ook onder de noemer "milieuvriendelijk bedrijfsmiddel" moeten vallen.'

Verruim mogelijkheden

Het Rotterdamse Boskalis Dolman B.V. is gespecialiseerd in milieuprojecten en het bewerken en verwerken van (verontreinigde) minerale afvalstoffen. Het bedrijf heeft in het kader daarvan sinds 2004 tevergeefs een aantal keer MIA aangevraagd voor zeebandpersen en een grondreinigingsinstallatie. Later werd de aanvraag voor een baggerspecie-installatie in 2007 wel toegewezen.

Ed Meeldijk, hoofd administratie Financiën en Joop Jansen, hoofd Grondreiniging bij Boskalis Dolman B.V. hopen wel dat de financiële ondersteuningsmogelijkheden worden verruimd. 'Grondreinigingsinstallaties die in principe hetzelfde werk doen, maar dan voor droge bodems, komen in de huidige regelgeving niet in aanmerking voor steun. Wellicht dat daar naar gekeken kan worden.'

Cartoon

Colofon

SenterNovem voert beleid uit voor verschillende overheden op het gebied van innovatie, energie & klimaat, en milieu & leefomgeving en draagt zo bij aan innovatie en duurzaamheid. Meer informatie: www.senternovem.nl

Bodem+ streeft naar een duurzaam gebruik van de bodem. De organisatie stelt zich ten doel een gids te zijn voor de decentrale overheden in de uitvoeringspraktijk. Onder meer door middel van een praktijkgerichte vertaling van beleid, de introductie van instrumenten en het vervullen van een vraagbaakfunctie. Ook geeft Bodem+ aan het Ministerie van VROM beleidsadviezen en feedback op beleidsvoornemens vanuit de kennis die zij heeft van de uitvoeringspraktijk.

Redactieadres

SenterNovem
Directie Milieu en leefomgeving
Bodem+
Postbus 93144
2509 AC Den Haag
Telefoon: 070 373 51 23
Telefax: 070 373 51 00
E-mail: bodemplus@senternovem.nl
Internet: www.senternovem.nl/bodemplus

In opdracht van

Ministerie van Volkshuisvesting,
Ruimtelijke Ordening en
Milieubeheer

Fotografie

ANP-photo

Eindredactie en productiebegeleiding
Afdeling Communicatie - SenterNovem
Jaap Krijtenburg (pagina 11)

Oplage 4.250

Aan deze publicatie kunnen geen rechten worden ontleend.